

# שני טון יחיד

רבים, אם לא בכל המקרים, על נושא שלטון יחיד וחסרי-מעצורים.

★ ★ ★

עדיין לא פורסמו התוצאות המפורטות של כל אלפיים הקלפיות. אולם גם לפי התוצאות הכלליות הידועות כבר ברבים מסתבר שאילו נערכו הבחירות האחרונות לפי שיטת הבחירות האזורית-הרובנית, היתה מפא"י זוכה לא ל-48 או 49 מקומות בכנסת, אלא ל-90 או 100. אם תיערכנה מחר בחירות חדשות לפי שיטה זו, קרוב לודאי כי מפא"י תשיג הצלחה מפוארת עוד יותר. כי בבוא הממשלה לחלק את הארץ ל-120 אזורי בחירה (במקום אלפיים הקלפיות) תוכל לחבר את הקלפיות על פי חשבון מדויק, כך שבכל מקום יחצר אוטומטית הרוב הנכון.

עובדה זו בולטת עד כדי כך, שקשה להניח שתימצא אפילו מפלגה אחת שתתן את ידה לשינוי כזה ותבצע חאראקירי מפלגתי. גם מנהיגי הצ"כ מבינים עתה, מן הסתם, כי היו יורדים בשבוע שעבר לחלוטין מן הפרק אילו בחר העם על פי השיטה הבנוריונית.

יתכן כי מפא"י תוכל לקנות כמה ח"כים מן הסיעות הדתיות הקטנות. אולם את השיטה החדשה תוכל להנהיג רק בעזרת הצ"כ, או אם מפלגת אחדות-העבודה תצטרף למפא"י. ברגע זה לא נראה כי אפשרות כזאת מעשית.

יכולות, כמובן, לצוץ כל מיני הצעות מתחכמות לשינוי מגבל של שיטת הבחירות. ממשלות רבות בעולם, ששלטו בתקופות של התנחנות משטרן, התחכמו בצורה כזאת. על כן לא תחסרנה דוגמאות.

אולם יש להזהיר בכל הרצינות מפני נסיון כזה. קודם כל, אם תשתדל כל מפלגה לשנות את שיטת הבחירות מתוך הישוב ציני של תועלת חולפת, אין גבול לדבר — ובסופו של דבר יגדל בארץ בוז כזה לדמוקרטיה הפרלמנטרית עד שעצם קיומה יהיה מוטל בספק, ושנית, אם יתנו הצ"כ, למשל, את ידם לשינוי ראשון כזה, מתוך יאוש וכדי להציל זמנית את הניתן להם להציל, תימצא מחר מפלגה אחרת שתתן את ידה לשינוי שני שיקבור גם את הצ"כ.

לכן מוטב ליעץ לכל הנוגעים בדבר: הניחו לשיטה הנוכחית. מאחר שהיא ממילא מאפי שרת למפא"י שלטון-יחיד מרחיק-לכת, כדאי גם למנהיגי מפא"י להסתפק בכך. יתכן שיעשו זאת.

★ ★ ★

יום השלישי בנובמבר נסתיים, לפי שעה, הניסיון האחרון להקים אלטרנטיבה מעשית למפא"י. ביום הרביעי החל המאבק המכריע על השלטון במפא"י עצמה. השנים הקרובות יעמדו כולן בסימן המאבק הזה. הוא יעניין את המדינה כולה, כי ההכרעות האמיתיות על דרך המדינה תוכרענה במאבק זה. מפלגות מן החוץ, כמו מפ"ם, תוכלנה רק להשפיע בעקיפין, דרך דעת הקהל. כל עוד מחזיק דויד בן-גוריון בהגה, יהיה הוא הקובע היחיד בכל עניני החוץ, הצבא ושרותי הבטחון למיניהם. אולם המדיניות הכלכלית — כל הנוגע להרכב המשק, למאבק המצוי, לרמת השכר והמחיה — יוכרע מעתה והלאה באופן בלעדי במאבק הגושים בתוך מפא"י.

לא יהיה זה המאבק העיקרי. ביום הרביעי בנובמבר החל הפיוב המכריע במלחמה על הירושה. כל פעולה, כל צעד, יישקלו מעתה לאור שאלה זו: את מי הם מקרבים אל ירושת-העצר במפא"י?

כאשר תקום הממשלה הבאה, לא תהיה השאלה העיקרית: מי יכנס לקואליציה עם מפא"י. השאלה העיקרית תהיה: איך יחולקו תיקי מפא"י עצמה בין המועמדים השונים? וכאשר תחולטה ההחלטות הכלכליות העומדות על כדור היום, השאלה העיקרית תהיה: בידי מי הן נותנות את השלטון על הכוח הכלכלי העשוי להכריע בבוא היום את מלחמת-הירושים במפא"י?

עד השלישי בנובמבר, האמינו כל ראשי מפא"י כי מאיימת עליהם סכנה נוראה. לכן נזעקו בצחצח לעמוד בפרץ. הצגת האחרות היתה משכונת ומאלפת.

ביום הרביעי בנובמבר נפתח לראשונה מפא"י במפתיע כי אין להם מה לחשוש, בשנים הקרובות, בות, משום מפלגה אחרת. אך הם יודעים כי באותן השנים עצמן ייקבע מי מהם יירש, בכזא היום, את עמדתו של דויד בן-גוריון. זאת התכונה הבלתי-נימנעת של שלטון-יחיד.

טות המשטר כולו. וכוחות חדשים לגמרי, שהיום אינם נראים אפילו באופק, יתגבשו ויידחפו אל החזית.

אולם בשנת 1959, כל אלה אפשרויות הצפוינות בעתיד הרחוק, אותן מיעוט קטן במדינה הנושא את עינויו למרחקים, יכול להתכונן להן. אך בלשון הפוליטיקה המעשית, היומיומית, אפשר רק לקבוע כי שלטונה של מפא"י יציב עתה לחלוטין, וכי שום קומבינציה של מפלגות לא תערער אותו.

ההמונים שאמרו כן לזקן (ולאו ליריביו) רק ביטאו מציאות זו בלשונם שלהם.

★ ★ ★

השיבות העיקרית ששרדה למפלגות האחרות במדינה נעוצה בכוחן להאית את מפא"י ולמנוע בעדה מלעבור את הגבול משלטון-יחיד מוגבל לשלטון-יחיד בלתי מוגבל.

אין ספק שיש בתוך מפא"י כמה יסודות, שהיו משתמשים



המנצח על התזמורת

באמצעים הרבה יותר חריפים נגד אויביהם, אלמלא הצורך להרכיב קואליציה עם מפלגות אחרות, ואלמלא הצורך להתחשב בדעת-הקהל של התורמים היהודיים בחו"ל.

רק על רקע זה יש השיבות אמיתיות למאבק על שיטת הבחירות. מפא"י תמשיך לשלוט במדינה, תהיה שיטת הבחירות כאשר תהיה. אולם יש הבדל מפורסם בין שלטון-יחיד של מפא"י הזקוקה לקולות של מפלגות אחרות בכנסת, לבין שלטון-יחיד של מפא"י כשיהיה לה רוב מוחלט.

אין צורך לשנוא את מפא"י כדי להגיע למסקנה זו. טבעה של מפלגת-שלטון, וביחוד אחרי תקופת-שלטון כה ארוכה, שתבקש לשחרר את שלטונה מהגבלות. טבעו של שליט להאמין בכנות כי חיסול הגבלות כאלה הוא לטובת המדינה. אולם עיון בהיסטוריה מוכיח כי הגבלות כאלה הן לטובת המדינה, ובסופו של דבר גם לטובת השליט עצמו.

כי כל עוד נאלץ השליט להתחשב בדעות הזולת, יש לו סיכויים רבים יותר להימנע מתופעות-ההתנזרות, המשתלשלת במקרים

המסקנה המרכזית הנובעת מן התוצאות של הבחירות לכנסת הרביעית היא זו: ההכרעה עברה עתה מן המאבק בין המפלגות אל המאבק הפנימי שבתוך מפא"י עצמה.

בחירות אלה הוכיחו סופית — אם עוד היה צורך בהוכחה כזאת — שמפא"י שלטה, שולטת ותשלט בישראל, כל עוד קיים המשיג הציוני הנוכחי.

כי במשטר זה, אין כל תחליף למפא"י.

וכל השינויים הפנימיים העשויים לחלל במשטר זה יכזבו לים להתגשם במציאות רק מתוך מלחמת-הגושים בתוך מפא"י עצמה.

★ ★ ★

כמה כוחה המופלא של מפא"י? ישנם גורמים רבים ושונים המבטיחים את שלטונה. חלקם נפשיים, חלקם חומריים.

במשטר של חלוקה, המתקיים על כספים הזורמים מן החוץ, יש כוח אדיר לבעלי השלטון, מכיוון שהם החולשים על חלוקת הכסף.

אין זה רק הכוח הגס של המחזיק בשוט-הפרנסה. זה גם הכוח הנפשי הנובע מהכרת התודה של מאות אלפים, אשר השלטון מספק להם במישרין או בעקיפין קיום הוגן. אין הבדל מהותי בין תושב המעברה, המצביע בעד מזכיר לשכת-העבודה המקומית, לבין פקיד סולל בונה בצפון תל-אביב, המצביע בעד מנהלי חברת-העובדים.

מפא"י מבטאת את רוחם של רוב חניכי המשטר הקיים. היא מראה תקיפות כלפי הערבים ומטפחת את פולחן הבטחון, מבלי להסתבר במלחמות ארוכות מדי. היא משריגה את הכסף הרוויח כדי להחזיק רמת-חיה טובה בארץ שאינה מפרנסת את עצמה. היא מבטאת גם את הבוז של רוב הישראלים כלפי יהודי הפזורה וגם את הקשרים ההדוקים עמם.

יתר על כן: בעוד שהיא מבטאת את הערכים הרוחניים אשר רוב רובם של בני הדור ה-שן התחנכו על ברכיהם, אין היא קשורה בשום רעיון נוקשה. היא מחוננת בגמישות עלילית.

היא הכל לכל. היא סוציאליסטית ובורגנית. היא מיליטריסטית כמו משה דיין ופשרנית כמו משה שרת. היא יודעת לדבר בעדינות אוכספורדית כמו אבא אבן, ולהגיד דברים כדורבנות כמו שמעון פרס. היא יכולה להגן על פקידים מישחיתים, ולצאת למחרת היום בראש הלוחמים נגד השחיתות.

ונוסף על כל היתרונות האלה, יש לה האדם אשר רוב אורחי ישראל עודם רואים בו מועמד-לא-מתחרה לתפקיד ראש-הממשלה.

יש השונאים את דויד בן-גוריון, ויש המחזיקים בו על סגנונו — אולם מעטים כיום במדינה האנשים המוכנים להחליפו באחר.

★ ★ ★

לכן יציב שלטונה של מפא"י ומובטח לעתיד הנר-אהלעין. הוא היה נשאר כך גם אילו ירדה מפא"י ל-38 מקומות בכנסת. עתה, משעלתה ל-48 מקומות (ואולי יותר), ברור הדבר גם לפרשן העיתר ביותר.

רק בשלושה מקרים יכול שלטון מפא"י להתמוטט בעתיד:

אם ירד דויד בן-גוריון סופית מן הבמה הפוליטית מסיבות בריאותיות, ואם הדבר יגרום למלחמת-אחים בתוך המפלגה ולהתפרקותה.

אם תרד על המדינה שואה כלכלית, שתביא להתמוטטות קטסטרופלית של רמת-המחיה, לרעב ולואדי סליב ארצי. הדבר לא יכול לקרות לפני 1962, עת ייגמרו סופית השילומים, וקרוב לודאי שגם אחרי תאריך זה תוכל מפא"י למשך זמן מסוים לגייס את האמצעים הדרושים ממקורות זרים.

אם תאיים על המדינה שואה פוליטית, כגון איחוד סופי של העולם הערבי ובידוד מוחלט של המדינה בעולם, ללא יכולת להשיג הקלה זמנית על-ידי פעולה צבאית מוצלחת.

בשני המקרים האחרונים, קרוב לודאי כי ירושת מפא"י תפול לידי אחת המפלגות הציוניות החתיקות, או רסיסיהן החדשים. התמוטטות מפא"י תגרום, במקרים אלה, להתמו-